

sanskoj vlasteli koja se uslijed nastalih prilika nastanila u Ugarskoj i Veneciji. Posljednji članak u ovom zborniku, naslovljen “Вакуфнама Мехмед-бега Обреновића из 1516. године” (str. 291–309), djelo je Dragane Amedoski. Obrađujući vakufnamu skadarskog sandžak-bega autorica je utvrdila kako se radi o vakufu koji je u Peći obuhvatao više objekata poput medrese, tekije, imareta, kuća, mlinova i ostalog dobra. Na kraju članka autorica je priredila prevod, analizu i diplomatski opis kao i faksimil ovog dokumenta.

Zbornik radova *Pad Bosanskog kraljevstva 1463. godine* predstavlja uspješan poduhvat sintetskog pristupa ranijim saznanjima o padu srednjovjekovne bosanske države te prilog širenju margina spoznaje posredstvom novih izvornih pokazatelja i novih tumačenja pojedinih manjih epizoda unutar ove tematike. Posvećujući pa-

žnju hronološkom okviru osmanskih napada na Bosnu tokom osamdeset godina međusobnih kontakata, konkretnom i preciznom pristupu 1463. godini kao presudnom periodu u cjelokupnom historijatu ovih odnosa, te projiciranju političke slike neposredno nakon sloma bosanske države, autori priloga su uveliko obogatili dosadašnja saznanja i interpretacije ovih segmenata bosanske historije. Pored političkih okvira autori pojedinih priloga su pažnju usmjerili na sudbine pojedinaca nakon 1463. godine nastojeći ukazati na izmjene ekonomskih i društvenih obrazaca koji su nastupili na ovom prostoru. Pad bosanske države predstavljao je značajan rez u historiji ovog prostora, međutim, kako to ukazuju i brojni pristupi i stavovi u ovom zborniku, historijske promjene su spori i dugotrajni procesi koji niti pod pritiskom značajnijih događaja ne ubrzavaju tempo.

Enes Dedić

*András Kubinyi, Stände und Ständestaat
im spätmittelalterlichen Ungarn,
Studien zur Geschichte Ungarns*

Bd. 17, Gabriele Schäfer Verlag, 2011, 436 str.

Naslovljena knjiga u centar pažnje stavlja staleško uređenje kasnosrednjovjekovne Ugarske i predstavlja tematski zbornik odabranih radova jednog od

najznačajnijih imena mađarske historioografske scene – Andrása Kubinyia. Njegov izuzetno plodan istraživački rad, koji se protezao tokom cijele druge

polovine 20. vijeka, iznjedrio je vrijedne rezultate na polju nekoliko naučnih disciplina. Bio je inicijator i rukovodilac mnogih projekata i urednik kapitalnih djela mađarskog srednjovjekovlja. Pored velikog doprinosa svojoj matičnoj zemlji, trajno je zadužio i historiografiju zemalja koje su nekada bile, u različitim opsezima, dio Kraljevstva Sv. Stjepana. To se posebno odnosi na Hrvatsku, Srbiju i Bosnu i Hercegovinu. Valja istaknuti da je Kubinyijev rad samo djelimično valoriziran unutar navedenih historio-grafskih centara. Ponajbolje u tome stoji Hrvatska, koja je iz objektivnih razloga ponajviše upoznata sa mađarskom savremenom historiografijom.

Andraš Kubinyii je rođen 28. januara 1928. u Budimpešti, a u glavnom gradu Mađarske je i umro 9. novembra 2007. godine. Potječe iz nekada utjecajnog plemićkog roda čiji korijeni sežu duboko u srednji vijek. Pored poziva historičara, pomoću kojeg je stekao svjetsku slavu, važio je i za istaknutog arheologa. Gledano u cjelini, kasni srednji vijek je razdoblje kojim je Kubinyi obilježio svoje životno djelo. U fokusu njegovog zanimanja nalazio se period Anžuinaca (1301–1386), prepoznatljiv po ubrzanoj fluktuaciji kulturnih tekovina centralnih i zapadnoevropskih centara, burgundske dvorske kulture i ranih humanističkih ideja. Ipak je razdoblje Matijaša Korvina i Jagelovića oblast najviše zastupljena u njegovoj bibliografiji. Među mnogobrojnim studijama više njih zaslužuje posebnu pažnju, a to su: *Die Anfänge Ofens* (1972), *Budapest története a későbbi középkorban Buda elestéig* (1973),

Magyarország története 1301–1526 (u saradnji s: Pál Engel i Kristó Gyulá) (1998), napominjemo da je ovo kapitalno djelo prevedeno samo na francuski jezik – *Les Angevins aux Habsbourgs (Histoire de la Hongrie médiévale)* (2008), a od velikog značaja su njegove studije odnosno sabrani radovi prevedeni na njemački jezik: *König und Volk im spätmittelalterlichen Ungarn – Städteentwicklung, Alltagsleben und Regierung im mittelalterlichen Königreich Ungarn* (1998), *Matthias Corvinus. Die Regierung eines Königreichs in Ostmitteleuropa 1458–1490.* (1999).

Najnovija knjiga Andrasa Kubinyija višestruko je važna. Kao prvo, u njoj su zastupljeni radovi visoke razine kvaliteta i izuzetne analitičnosti, prožeti obilnim izvornim materijalom, većim dijelom neiskorištenog u naučnom istraživanju. Druga važna stvar je to što je istraživaču olakšan pristup zastupljenim radovima koji su objavljeni u raznim časopisima i zbornicima radova, a pri tom su, unatoč razvijenom sistemu komunikacija i uznapredovale digitalizacije kulturne baštine, teško dostupni. I konačno treća, a možda i najvažnija okolnost je ta što su navedeni radovi prevedeni sa izvornog, velikoj većini teško razumljivog mađarskog jezika, na jedan od najzastupljenijih svjetskih jezika – njemački. Stoga, tek sada možemo očekivati da će bogatstvo podataka mađarskih arhiva utkanih u svaku nit autorovog teksta ugledati jedan novi sjaj i istraživačima otvoriti nove mogućnosti.

U navedenom Zborniku zastupljeno je deset radova objavljivanih različitim

povodima. Jedan dio njih potječe iz časopisa, zbornika radova i spomenica, dok je manji dio ekscerpiran iz monografskih publikacija. Objavljivani su u vremenskom intervalu od 1977. do 1999. godine. Svega dva rada su već postojala na njemačkom jeziku, dok je preostalih osam s mađarskog preveo Gabor Schäfer, koji je ujedno i uredio ovu publikaciju. Napominjemo da je prevodilac veoma dobro upoznat sa osjetljivom naučnom terminologijom koju je skladno prenio u njemački jezik.

Urednik ovog izdanja je odabrao radove koji tematski pokrivaju posljednju fazu Ugarskog kraljevstva i vlast dvojice vladara iz dinastije Jage-lovića, Vladislava II (1490–1516) i Ludwiga II (1516–1526). Iz ovog koncepta može se izdvojiti opširna studija o kraljevskom vijeću i baronima kraljevstva, koja zahvata i vrijeme Matijaša Korvina (*Barone im königlichen Rat zur Zeit Matthias' und Wladislaws II.*, str. 41–166). U njoj autor izlaže domete vlastitog istraživanja ove nedovoljno obrađene teme. Svojim obimom navedena studija bi imala okvire za jednu zasebnu monografsku cjelinu. Uz nju je priložen opširan dodatak koji čine imena učesnika vijeća i službe koje su obavljali. Napominjemo da je nemali broj ličnosti vezan za tadašnja južna područja Ugarske krune kao što su Slavonija, Srijem, pa i područje sjeverne Bosne.

U prvom radu *Die Rolle der Kirche in der Landespolitik und in der Landesverteidigung am Ende des Mittelalters* (str. 7–32) autor analizira utjecaj crkve i svećeničkog staleža na organizaciju

i upravu zemljišnih posjeda. Pri tome na površinu isplivava dvostruka uloga svećenstva koji spajaju funkciju duhovnjaka i političara. Kao razlog tome navodi se izboreno patronatsko pravo ugarskih vladara, što je u konačnici značilo to da su biskupi uživali izvjesne privilegije zbog svoje privrženosti Svetoj kruni. Stoga su često nastupali protiv interesa Kurije. Rad *Die Rolle der Stuhlweißenburger Pröpste in der Staatsregierung* (str. 33–40) obuhvaća značaj i ulogu Stolnog Biograda, današnjeg Székesfehérvára. Ovo mjesto je imalo izuzetan značaj u srednjem vijeku. Bilo je određite velikog broja hodočasnika jer su se tu čuvali mošti Svetog Stjepana i Svetog Emerika. U njegovoj blizini se nalazio i važan trg. Međutim, Stolni Biograd je nadaleko bio poznat kao mjesto gdje se vršio obred krunisanja ugarskih kraljeva i gdje se čuvala sveta kruna kraljevstva. Zbog svog značaja, Székesfehérvár je izdvojen iz jurisdikcije biskupa i predat neposredno u nadležnost Svete Stolice. Kubinyi naglašava da je prevashodno to utjecalo na poziciju biogradskog kaptola, pomoću kojeg je stekao veliki ugled, dok je s druge strane imao daleko manje crkvene posjede u poređenju sa drugim u zemlji.

Proces izbora Vladislava II za kralja Ugarske autor izlaže u radu *Die Wahlkapitulation Wladislaws II. in Ungarn (1490)* (str. 167–198). Nakon što je iznenada u Beču umro dotadašnji ugarski kralj Matija Korvin, 6. aprila 1490, pojavilo se nekoliko pretendena za ugarski prijestol. Matijin vanbračni sin Ivan je prema zamisli svoga oca trebao

da bude novi kralj, međutim, prije smrti nije uspio da održi državni sabor koji će regulirati pravo nasljedstva. Sve što je Ivan uspio je to što je za sebe osigurao bosansku krunu i južne provincije ugarske krune za slučaj da ne bude izabran za kralja. Stoga se prilika pružila drugim pretendentima da iznesu svoje uslove barunima i prelatima kraljevstva. Naposljetku je izbor pao na Vladislava, koji bio spreman odreći se *novih zakona* koje je za života bio donio Matija Korvin, a koji nisu bili u interesu vlastele. U radu se analiziraju sve tačke dokumenta kojima su regulirani odnosi između kralja i najmoćnijih ljudi kraljevstva.

Drugu polovinu knjige objedinjavaju radovi posvećeni događajima koji su prethodili velikom porazu Ugarske na Mohaču. Kao važna karika u radu *Der mittlere Adel unmittelbar vor Mohács* (str. 199–232) ističe se sloj vlastele koji je pripadao tzv. srednjem staležu političkog ustrojstva Ugarske. Ovaj sloj je prolazio kroz turbulentnu fazu promjene nastale nakon sve snažnijeg vojnog i političkog pritiska Osmanlija. Drugi rad *Die Besitzer des königlichen Rates aus dem mittleren Adel unter den Jagiellonen* (str. 233–252) raspravlja o značaju i pravilima učesća srednjeg plemstva u kraljevskom saboru za vrijeme vladavine Jagelovića. Iz članka izlazi na vidjelo sva složenost funkcioniranja kraljevskog sabora, koje je dodatno usložnjeno krajem 15. i početkom 16. stoljeća. Članak *István Werbőczy als Politiker in der Zeit vor Mohács (1526)* (str. 253–290) tematizira ulogu jedne od najznačajnijih lič-

nosti u Ugarskoj – Istvána Werbőczyja. On je bio utjecajni ugarski pravnik koji je prevratnim izborom nižeg plemstva uspio postati i ugarski palatin 1525. godine. Izdvaja se po svom diplomatskom angažmanu i zbirci običajnog prava *Tripartitu* koja se smatrala kanonskim izvorom građanskog prava u Ugarskoj, Slavoniji i Hrvatskoj do sredine 19. stoljeća.

Posljednja tri rada zbornika – *Die innenpolitische Lage des ungarischen Staates vor Mohács* (str. 291–354), *Der “Kalandbund” des Jahres 1525* (str. 355–364) i *Die Schlacht bei Mohács und ihre Vorgeschichte* (str. 365–434) – slična po svojoj sadržini, osvjetljavaju posljednji period Ugarske kraljevine uključujući i Mohačku bitku 1526. godine. Kubinyi je pri analizi koristio uglavnom neobjavljeni arhivski materijal, što je inače odlika većine njegovih radova. Polemizira sa stavovima starije historiografije o pitanjima krivice za ugarski poraz na Mohaču i nudi novija viđenja koja prate i drugi historičari. Od velikog značaja je autorov angažman u sagledavanju vojne moći Ugarske i njene organizacije početkom 16. stoljeća.

Radovi sabrani u zborniku *Stände und Ständestaat im spätmittelalterlichen Ungarn, Studien zur Geschichte Ungarns* predstavljaju veoma koristan izvor informacija za period od druge polovine 15. i prvih desetljeća 16. stoljeća na području Ugarske kraljevine. Kad se uzme u obzir da su sjeverni dijelovi današnje Bosne i Hercegovine više decenija bili sastavni dio Ugarske krune nakon pada Bosne 1463. godi-

ne, onda time dodatno raste značaj ove publikacije za bosanskohercegovačku historiografiju. Izuzev izvrsne monografije Jelene Mrgić Северна Босна: 13–16. век, objavljene 2008. godine, koja je u novije vrijeme popunila jedne veliku historiografsku prazninu, posljednja knjiga Andrása Kubinyia umnogome produbljuje saznanja koja smo dosad imali. Iako se radovi te-

matski ne bave bosanskim prostorom, u knjizi ćemo naći na desetine mjesta gdje se autor, različitim povodima, na njega osvrće. Nadamo se da će veliki broj arhivskih podataka rasutih po mađarskim arhivima u spoju sa novim postavkama koje je Kubinyi ponudio otvoriti nove perspektive i putokaze istraživanju bosanske historije nakon 1463. godine.

Nedim Rabić

Korak protiv redukcionizma u historiografiji i općem poimanju
 Ahmed Akgündüz, *Nepoznata Osmanska država*
 kroz sedam stoljeća

Ahmed Akgündüz, *Said Öztürk*; Sarajevo:
 Dobra knjiga, Biblioteka Vatan, knj. 7, 2016, 836 str.

Dr. Akgündüz je naučnik srednje generacije sa fokusom istraživanja na islamskom pravu, njegovoj historiji i posebno šerijatskoj praksi u Osmanskoj državi. Napisao je više djela i članaka na engleskom, turskom, njemačkom i arapskom jeziku. Neka od njegovih najčitanijih djela su: *Studije o islamskom trgovačkom pravu i osmanskom zemljišnom pravu*, *Uvod u islamsko pravo*, *Islamsko javno pravo*, *Institucija vakufa u islamskom pravu i osmanska praksa*, *Dokumenti donose činjenice*, *Islam i osmansko pravo*, *Osmanski harem*, *Tabui se ruše*, *Studije iz islamske ekonomije*, *Islamsko ban-*

karstvo, *Jugoistočno pitanje i pravci rješenja*, *Staro ustavno pravo i islamski ustav*, *Pitanje ropstva u islamskom pravu i harem kod Osmanlija*, *Opća pravna historija*, *Jermensko pitanje* i niz drugih. Iako je ime dr. Akgündüza osmanistima na balkanskom području privuklo pažnju još prije tridesetak godina preko djela *Osmanske kunnunname* i *pravne analize* te Šerijatski sidžili, historiografiji je nedostajalo djelo sintetskog karaktera koje će studentima i zainteresiranom čitateljstvu donijeti nešto novo i na novi način o državi u čijim okvirima je bila i Bosna više od četiri stoljeća. Praktično,